

El mes de setembre de l'any 2018 l'associació Confluència.cat va posar en marxa *El Món de Demà*, un espai de reflexió que, més enllà de la informació o la opinió, vol acumular coneixement constructiu a través de la veu d'acadèmics i científics socials joves o responsables institucionals que no són veus habituals del debat públic. Cada quinze dies "*El Món de demà* és al Cercle" posarà a l'abast del soci un article valuós de la proposta que aquesta plataforma posa en circulació.

L'embús mundial

Pablo Aguiar Molina és investigador de l'Institut Català Internacional per la Pau i professor associat de Relacions Internacionals a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

“En un escenari de desafecció generalitzada entre ciutadania i classe política i d'una participació electoral cada vegada més baixa, els partits concentren bona part dels seus esforços en mobilitzar al màxim els 'seus' votants, més que no pas convèncer els altres.”

Fa uns dies anava en cotxe amb els fills sortint de Barcelona per les rondes. **Com sol passar els dies d'inici de pont, aviat ens vam haver d'aturar per un embús.** “No ho entenc”, es va preguntar la filla mitjana. “Si no hi ha semàfors per què ens aturem?”. **El meu fill gran** es va posar pedagògic i va fer servir tota mena **d'analogies, però la que més va convèncer va ser la de l'embut:** “Si passes de molts carrils a pocs és normal que al final es produeixin retencions, com quan poses massa aigua a l'embut i no té capacitat de canalitzar-la prou ràpid”. Mig convençuts vam tornar tots als **nostres pensaments fins que al cap d'una estona la petita, de cop, va tornar amb el tema “Sí, ja, però el primer cotxe, el primer, per què s'atura?”**

Amb la polarització passa una mica el mateix. Es dona, en més o menys intensitat, a tots els països del món. No tenim cap problema en identificar-

la quan la veiem, però no sabem ben bé com va començar; sabem algunes **coses que l'agreugen**, però no som conscients que sovint en formem part, i que les nostres decisions poden ajudar a incrementar-la o a reduir-la. I, sobretot, no tenim molt clar què fer quan ens hi trobem.

El problema no és que la gent tingui idees oposades (polarització ideològica). El problema per a la democràcia (i per a les societats) el trobem quan la polarització té un component emocional i les persones, per sobre **d'arguments raonats, comencen a rebutjar i menysprear** els que no pensen com ells.

Als Estats Units porten dècades analitzant la distància entre persones que pensen de forma diferent. Això els permet detectar, amb alarma, que si als anys 60 tan sols un 1% de la població enquestada se sentiria malament o **molt malament si un dels seus fills es casés amb una persona d'un altre** partit, aquest valor avui arriba al 38%. Resulta temptador atribuir el resultat a la presidència de Donald Trump, però la tendència polaritzant és anterior a la seva presidència.

Durant molt de temps a Europa vam tenir alguns partits als quals els politòlegs anomenen *catch-all party*. Partits amb una ideologia no massa marcada que aspiraven a rebre vots d'**un ample ventall ideològic, d'aquí el seu nom** (*catch-all* = atrapa-ho tot). Les dinàmiques ara són ben diferents. En un escenari de desafecció generalitzada entre ciutadania i classe política **i d'una participació electoral cada vegada més baixa**, els partits concentren bona part dels seus esforços en mobilitzar al màxim els **"seus" votants**, més que no pas convèncer els altres. Per fer-ho, **sovint s'espurna la por o l'odi** cap als altres, ja que l'èxit es basa molt més en la capacitat de mobilització que en la solidesa i versemblança dels arguments emprats. **Itàlia n'és un bon exemple**: la democràcia cristiana, antic model de partit *catch-all*, va governar el país durant quasi 50 anys. Amb la seva davallada electoral han **emergit opcions populistes i partits d'extrema dreta amb lideratges** carismàtics que atien la confrontació. El Moviment 5 Estrelles **s'ha trobat** amb la dificultat de conjugar les seves reivindicacions anti-sistema amb formar part dels darrers dos governs.

"Davant del pensament tribal 'amb mi o contra mi',
tenim el repte de parlar i relacionar-nos
amb gent que pensa diferent."

Som conscients, doncs, dels riscos de la polarització emocional, però encara no tenim un manual sobre com fer-hi front. Vivim uns temps accelerats, però el que necessitem és paciència. Revertir les dinàmiques de polarització requereix temps i, a **hores d'ara**, només tenim algunes pistes de com fer-ho.

Una de les mostres més evidents de la polarització emocional és la del **pensament tribal: “amb mi o contra mi”**, sense mitges tintes: les qüestions polítiques es veuen blanques o negres. Davant aquesta simplificació, a nivell personal tenim el repte de parlar i relacionar-nos amb gent que pensa diferent. En fer-ho multipliquem les possibilitats de dubtar dels nostres posicionaments i ens obrim a noves perspectives. Atenció! No cal renunciar a les nostres conviccions, però sí qüestionar les veritats absolutes: **“la veritat” és impossible que estigui concentrada en un únic pensament polític!** Necessitem ser autocrítics, trencar tòpics, i fugir de receptes fàcils davant de reptes complexos.

Per la seva banda, a nivell polític, els partits hauran de valorar quant de **temps pensen que “estirar de la corda” pot ser rentable** electoralment. La polarització que emana de la retòrica i comportament d'**alguns** partits dificulta enormement construir els consensos suficientment amples com per fer front als reptes que tenim per davant com a societat, a nivell local i mundial.

Com a **l'episodi de l'embús**, les dreceres o receptes màgiques no funcionen. La democràcia no **s'esgota amb l'actual** sistema representatiu en base a partits. Per evitar tants embussos potser el que **haurem d'entendre** és que el **sistema polític mostra símptomes d'esgotament i que hauríem de fer** un esforç per desenvolupar mitjans de transport alternatius.